

PROŠLOST

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 48, godina XXIV
novembar, 2019.
[str. 55-72]

© Monos 2019

Kada je i kako nastala Radio Gračanica?

(U povodu 50. godišnjice početka rada)

Edin Šaković

Na osnovu arhivskih dokumenata i ostale građe u članku se iznose osnovni podaci o osnivanju, pokretanju i počecima rada radio-stanice u Gračanici. Radio kao medij u Gračanici je masovnije zaživio tokom tridesetih godina XX. stoljeća. Do 1945. godine u Gračanici je bilo nekoliko desetina vlasnika radio-aparata, u narednih desetak godina taj broj je narastao na nekoliko stotina. Poslije 1960. godine, kada se osniva nekoliko lokalnih radio-stanica u širem okruženju Gračanice (Brčko, Modriča, Gradačac, Doboj...), rađa se ideja za osnivanje javne radio-stanice u Gračanici. Vrijedi spomenuti i samoinicijativne pokušaje privatnog (i bespravnog) radio-emitiranja, poput "Radio Lipe", "Radio Varoši", "Radio Miričine", koji su stekli veliku popularnost i pažnju javnosti. Godine 1966. odlukom Opštinske konferencije Socijalističkog saveza osnovana je radio-stanica Gračanica. Međutim, prošle su pune tri godine prije nego što su ispunjeni svi potrebni pravni, kadrovski i tehnički uvjeti za početak njenog rada. U okviru Narodnog univerziteta, kao općinske javne ustanove za oblast obrazovanja, kulture i informiranja, Radio Gračanica je sa eksperimentalnim radom otpočela sredinom februara, a sa redovnim programom od 1. marta 1969. godine. U početku, Radio Gračanica je radila sa improviziranom opremom i veoma skromnim tehničkim mogućnostima, te mahom volonterskim kadrom. No, vremenom je kadrovski jačala, razvijala se i stagnirala, ovisno o društvenim promjenama, historijskim lomovima i mijenama kroz koje je u svojoj polustoljetnoj povijesti prolazila.

Ključne riječi: Radio; radio-emitiranje; radio-stanica; Gračanica; Radio Gračanica; osnivanje; pokretanje; 1966. godine; 1969. godina; Nesib Suman; Aleksandar Popović; Ešref Ćurić.

Početak ove godine, 1. marta, navršilo se ravnih pedeset godina od početka emitiranja redovnog programa Radio Gračanice. Ovaj radio, koji evo već punih pedeset godina ostvaruje svoju osnovnu misiju lokalnoga medija, obilježava time jedan značajan jubilej. Prigoda je to, svakako, da se ponešto zapiše i kaže o nastanku ove radio stanice, njezinom osnivanju i počecima.

RADIO U GRAČANICI

Ne zna se pouzdano kada je prvi radio-prijemnik stigao u Gračanicu i u čijoj kući se oglasio. Po svojoj prilici, bilo je to u nekoga od imućnijih i obrazovanijih Gračanlija tog vremena, vjerovatno potkraj dvadesetih godina prošloga stoljeća. Baš u to vrijeme radio se kao sredstvo informiranja i zabave širio svijetom. Već 1926. godine osnovan je Radio Zagreb, koju godinu poslije sa radom je službeno otpočeo i Radio Beograd; otprilike u isto vrijeme osniva se i većina radio-stanica u razvijenijim zemljama Europe i svijeta. Ranih tridesetih godina otpočinju i prvi radio-prijenosi iz Sarajeva, što su i počeci javnoga emitiranja na području Bosne i Hercegovine.

Po statističkim podacima iz tog vremena, u Gračanici je postojalo desetak pretplatnika radio-aparata. Do pred početak Drugoga svjetskog rata, taj broj je višestruko porastao. Ostalo je zapisano da je prvi javni radio-aparat u Gračanici "zasvirao" 1931. godine, u prostorijama Narodne biblioteke, u vakufskoj zgradi kod sahat-kule.¹ Tu su se, inače, okupljali Gračanlije različitog porijekla, vjere, društvenog položaja i zanimanja, koji su se iz štampe i sa radija informirali o zbivanjima u zemlji i svijetu. Vjerovatno su Radio Zagreb i Radio Beograd bile i najslušanije ra-

dio-stanice u tom društvu. Ali znamo da su se slušale i neke strane radio-stanice. Među pobožnijim svijetom osobito popularan je bio Radio Kairo, na kome su često emitirani prijenosi učenja Kur'ana. Muhamed Seid Mašić u svojim memoarima veli da je često navraćao kod staroga dobričine Saliha Dizdara, redovnog slušatelja Radio Kaira, gdje bi sačekao i poslušao vijesti, informirajući se o zbivanjima u islamskom svijetu (Mašić je kao svršeni medrese dobro poznao arapski jezik).²

Koncem marta i početkom aprila 1941. mnoge su Gračanlije sa zebnjom sjedili uz svoje ili dostupne im radio aparate: potpisivanje Trojnoga pakta, demonstracije i vojni puč, te iznenadni napad Sila Osovine – dramatični događaji su se smjenjivali jedan za drugim. Radio Beograd je iznenada utihnuo, dok je na Radio Zagrebu ubrzo obznanjeno formiranje Nezavisne države Hrvatske (NDH), u čije okvire ulazi cjelokupan teritorij Bosne i Hercegovine. Ustaški režim je ubrzo nacionalizirao Radio Zagreb, preimenovavši ga u "Hrvatski krugoval". Taj novi, državni radio 14. jula 1942. godine je osnovao radio-stanicu ("krugovalnu postaju") u Sarajevu, kao svoju ispostavu. *Državna krugovalna postaja Sarajevo*, prvi radio na tlu današnje Bosne i Hercegovine i dugo prešućivana preteča kasnijeg Radio Sarajeva, realizirala je vlastiti program, a slušanošću je pokrivala cjelokupnu Bosnu i Hercegovinu, kao i znatne dijelove Hrvatske, Srbije i Crne Gore.³ Ulaskom Titovih partizana u Sarajevo, zatečena radio-stanica je odmah osposobljena, otpočevši nanovo emitiranje – ovaj put pod imenom *Radio Sarajevo*.

Inače, radio je u ratu, pa i kasnije, u neposrednom poraću, bio ponajprije važno

1 Esad Tihčić, Omer Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB i revoluciji*. Gračanica: Komisija za istoriju Opštinskog komiteta SK BiH i Opštinski odbor SUBNOR-a, 1988., 95.

2 Izvod iz memoarskog rukopisa Muhameda Mašića, u: Izet Mašić, *Život i djelo Muhameda Mašića*. Sarajevo: Avicena, 2010., 38.

3 Nešto kasnije, osnovna je i *Krugovalna postaja Banja Luka*.

sredstvo režimske propagande. Tokom rata, slušanje “neprijateljskih” radio-stanica bilo je strogo zabranjeno: slušanje Radio Londona ili moskovske “Slobodne Jugoslavije” moglo je dovesti do hapšenja i slanja u logor, a vlasti NDH su i oduzimale radio-prijemnike pojedincima, pa ponekad, privremeno, i svim građanima.⁴ Nije se mnogo promijenilo ni poslije rata, u prvim godinama komunističkog režima. Radio je, uz druge medije, postao važno sredstvo tzv. AGITPROP-a (*agitacije i propagande*). Znatno broj građana (onih koji se nisu mirili sa ideologijom i politikom nove vlasti – a imali su sreću da im radio-aparati ne budu oduzeti), potajno je i krišom slušao neke strane radio-stanice koje su emitirale program na jezicima ovdašnjih naroda – i kritikovale jugoslavenske komuniste. “Glas Amerike” i čuveni voditelj Grga Zlatoper su bili vjerovatno najpopularniji, uz Radio London i Radio Ankaru.⁵ Oni za koje bi vlasti saznale da slušaju takve stanice – kao “reakcionari” i “narodni neprijatelji” završavali su iza rešetaka.

U tom tegobnom vremenu poslijeratnog sivila u Gračanici je s radom otpočeo jedan medij koji se, u neku ruku, možda može smatrati i svojevrsnom pretečom Radio Gračanice. Bila je to razglasna stanica, jedna od brojnih kakve su komunističke vlasti osnivale po većim mjestima. Ova u Gračanici, sa zvučnicima postavljenim na nekoliko mjesta u centru grada, osnovana je, po sjećanju Kasima Kusturice, 1948. godine.⁶ Na ovakvim stanicama su emitirane razne obavijesti, parole i poruke, te propagandni i muzički sadržaji. Među tim obavijestima bile su i one koje su izdavali lokalni organi vlasti – sreski i mjesni narodni odbori, te mjesne i sreske organizacije Narodnog fronta i Partije, tako da se razglasne stanice mogu smatrati i pretečama lokalnog informisanja.⁷

No, vrijeme je polahko odmicalo, stega režima je popuštala, a mijenjale su se i opće društveno-političke prilike.

Od sredine pedesetih godina XX. stoljeća, u vrijeme blage demokratizacije jugoslavenskog društva, postupno je rastao i opći životni standard, pa je i veći broj ljudi mogao

4 Prema jednom ustaškom izvještaju s početka 1945. godine, vlasti su privremeno oduzele radio-aparati od svih građana. Na intervenciju Ibrahima Pjanića, zapovjednika lokalne ustaške bojne, aparati su vraćeni dvanaestorici vlasnika, uključujući pravoslavku Milenu Milosavljević, što je, navodno, izazvalo negodovanje u čaršiji, jer se postavljalo pitanje “kako može jedna Srkinja biti pouzdana nego ostalih pedesetak katolika i muslimana, pretplatnika radio-aparata” (Omer Hamzić, *Jedan pogled na vojno-političku situaciju u Gračanici početkom 1945. godine*. Gračanički glasnik, XX/39, 2015, 66-67). – Za nas je u cijeloj ovoj priči interesantno da je u Gračanici bilo barem šezdesetak vlasnika radio-aparata, što za ondašnje prilike nije mali broj – posebno ukoliko se u obzir uzme visoka cijena radio-aparata.

5 Zanimljiv i duhovit zapis o tom vremenu ostavio je Tuzlak Muhamed Jahić: “...‘Reakcija’ je uprkos zabrani ipak potajno slušala ‘Glas Amerike’... Ponekad sam sa Esadom Kapetanovićem odlazio da u kući njegova amidže Sulje, inače rudara-udarnika, slušamo prodorni glas Grga Zlatopera. Suljo, onizak i mršav čovjek, snažne koščate građe, mrka, spečena lica, podsjećao je na čovjeka koji tek što je izašao iz rudničke jame. Zajedno s nama slušao je ‘neprijateljsku’ stanicu sa socijalističkog radio-aparata, poklonjenog za izvanredni radni doprinos u kopanju uglja. Suljo je poduzimao sve mjere ‘preventivne zaštite’, navlačio čebad na prozore i postavljao vani ‘mrtvu stražu’, užagrenih očiju pokazivao bijele svoje zube i nalazio nekog osvetničkog oduška u Grginom beskrajnomo nabravanju svih mogućih komunističkih grijeha. Za neupućene Grga Zlatoper je bio neka vrsta glasnika slobode, a za ovdašnju vlast najomraženija ličnost; Al Kapone i Dillinger zajedno, državni neprijatelj broj jedan. S druge strane, Turčin Jalčin, novinar iz Stambola, figurirao je kao neprijatelj broj dva. Ovaj čovjek nije imao dlake na jeziku, s tom razlikom što je uzimao u odbranu ugrožene muslimane i napadao sve od reda važne ličnosti u državi...” (Muhamed Jahić, *Život počinje sutra*, Tuzla 1998., 153-154).

6 Razgovor sa Kasimom Kusturicom snimljen 25. 02. 2019., razgovarao Kenan Mehić; audio-snimak u arhivi Radio Gračanice i posjedu autora.

7 Jedna kulturološki interesantna činjenica: razglasne stanice su zamijenile tradicionalne *telale*, koji su sa bubnjem obilazili čaršiju i javno saopćavali službene obavijesti. Telali su se u Bosni pojavili sa Osmanlijama, a zadržali su se sve do iza 1945. godine.

sebi nabaviti radio-aparat. Uz Radio Sarajevo, kao republički radio za Bosnu i Hercegovinu, osnivaju se i nove radio-stanice po većim regionalnim centrima. Tako je 1953. osnovana i Radio Tuzla.

Kroz desetak godina, doći će i do masovnijeg osnivanja lokalnih radio-stanica, u manjim gradovima i općinskim centrima. Bilo je to povezano sa općim trendom decentralizacije i reformi u jugoslavenskom društvu, ali i jačanjem uloge Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN), društveno-političke organizacija koja je, iako pod kontrolom vladajuće (i jedine) partije, Saveza komunista, okupljala masovnije članstvo, na dosta širokoj platformi. Općinske organizacije (konferencije) Socijalističkog saveza se najčešće i pojavljuju kao formalni osnivači lokalnih radio stanica. U svemu tome važan je bio i razvoj tehničke kulture, osobito radio-amaterizma, budući da su lokalne radio-stanice uglavnom uspostavljali amateri i entuzijasti, improviziranom opremom i uz dosta skromne tehničke mogućnosti. S tim u vezi, ostalo je zapisano da su na smotri radio-amatera 1953. godine – što se smatra i počecima Radio kluba u Gračanici – na lokalnom području i na posebnoj frekvenciji emitirani programski sadržaji republičkog radija, uz vlastitu najavu: “Radio Gračanica”.⁸ Bili su to, ipak, tek nagovještaji nečega što će uslijediti petnaestak godina kasnije.

Što se običnog naroda tiče, već šezdesetih godina XX. stoljeća radio-aparati nisu bili tolika rijetkost. Prema službenim podacima, 1960. godine na tadašnjoj su općini Gračanica registrirana 732 radio-pretplatnika.⁹ U

poređenju s tadašnjih tridesetak hiljada stanovnika općine, to izgleda malo: no, faktički je značilo da su u svakoj mahali po gradu i na selu postojala barem dva-tri radio-aparata, kako u kućama, tako i po ugostiteljskim objektima i čitaonicama, kao centrima aktivnosti mjesnih organizacija Socijalističkog saveza. I taj broj je rastao. Uz one stare, predratne, te pokoji noviji, strani, već su se uveliko proizvodili i jugoslavenski modeli, svojom cijenom dostupni prosječnom “radnom čovjeku”. Projekti elektrifikacije naselja tome su također doprinosili. Već je ušlo u tradiciju da se ljudi uz radio okupljaju, slušajući prijenose važnijih zbivanja, zabavnih i sportskih sadržaja. Također, po mahalama je postalo običaj da se muzika sa radija i gramofona pušta glasno, na prozoru, valjda kako bi i oni stanovnici koji nemaju tih aparata mogli čuti tada popularne pjesme i pjevače.¹⁰

Uz Radio Sarajevo i druge veće radio-stanice iz Jugoslavije, pa i neke strane (među mladima je osobito popularan bio Radio Luxembourg), od početka šezdesetih godina već su se mogle slušati i neke lokalne radio-stanice s prostora sjeveroistočne Bosne. Radio Brčko je, tako, osnovan još 1960. godine. Četiri godine kasnije proradit će i Radio Modriča, a 1965. i Radio Gradačac, koji je, zahvaljujući kvalitetnoj opremi, tada imao dosta dobru pokrivenost i slušanost. Godine 1967. s radom je otpočeo i Radio Doboju.¹¹

Valjda je sve to dalo poticaja čelnim ljudima tadašnje vlasti u Gračanici da i sami započnu s aktivnostima na osnivanju radio-stanice u ovome gradu.

8 Prema podacima koje je predočio Habib Džananović, dugogodišnji radio-amater i predsjednik Radio-kluba Gračanica.

9 Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla, fond Opštinskog komiteta Saveza komunista BiH Gračanica, sign. Ib 28 (1-9).

10 Rusmir Djedović, *Prilog poznavanju razvoja “izvorne muzike” u okolini Gračanice*. Gračanički glasnik, XVII/34, 2012., 220; up. Omer Hamzić, *O pojavi i širenju novokomponovane i izvorne narodne muzike na području sjeveroistočne Bosne*. Gračanički glasnik, XVIII/35, 2013., 131.

11 Njima će se priključiti i Radio Tešanj, koji je s emitovanjem programa otpočeo u januaru 1969. godine, svega par mjeseci prije Radio Gračanice.

Ali poticaj je došao i sa strane odakle se ne bi očekivalo u tadašnjem vremenu i okolnostima: naime, iz "privatnog sektora" – i to čak i prije negoli je ijedna od spomenutih javnih radio-stanica u susjednim gradovima (izuzev Tuzle) uopće i otpočela s radom!

OD "RADIO LIPE" DO "RADIO MIRIČINE"

Tamo negdje 1959./1960. godine, na frekvenciji na kojoj su slušatelji u Gračanici inače hvatali Radio Skoplje, gračanički gimnazijalac Safet Šabić objavio je riječima: "Ovdje Radio Lipa". Pojedini stanovnici Lipe, gračaničke mahale u kojoj je Šabić živio, u prvi mah su pomislili da se radi o nekoj šali. Ali na toj frekvenciji su se redale popularne pjesme, uz pozdrave slušateljima koji su ih naručivali. Ta "divlja" radio-stanica je nastavila s povremenim emitiranjem, iz dana u dan, obično u večernjim satima. Saznalo se odmah i ko stoji iza programa: učenik IV. razreda gračaničke gimnazije, koji je iz čistog entuzijazma i sa skromnim sredstvima uspio sklopiti vlastiti srednjetalasni predajnik. Njegov radio se objavio u vrijeme kada su radio-amaterizam i radio-tehnika bili veoma popularni: dosta poklonika su imali i u Gračanici, gdje su, uz spomenuti radio klub, djelovale i tehničke sekcije u Gimnaziji, pa tako i radio-amateri (upravo Safet Šabić je zapisao par redaka o njima u prvome broju školskog lista "Glas gimnazijalaca"). Bilo je tada uobičajeno da mladi entuzijasti i zaljubljenici u tehniku razmjenjuju pisma, literaturu i savjete, pa je tako i Safet stekao potrebna znanja i nabavio opremu, potrebnu za sklapanje prve gračaničke radio-stanice.

"Radio Lipa" je ubrzo stekla veliku popularnost u gradu, pa je Safet doradao i usavršavao opremu, tako da su domet i slušnost radija bili sve veći. Program se mogao čuti u Gračanici i njenoj bližjoj okolini, a u povoljnim vremenskim uvjetima i u pravo doba dana – i puno šire, navodno čak sve do Kladnja!¹² Fenomen "Radio Lipe" zainteresirao je tadašnje medije: o Safetu Šabiću i njegovom radiju pisalo je nekoliko popularnih magazina i novina s prostora čitave Jugoslavije. Sudeći po tim reportažama i člancima, izgleda da su kod nekih predstavnika tadašnje lokalne vlasti u Gračanici postojale ideje da se Safetova stanica "legalizira", tako što će se oprema otkupiti, a sam pokretač radija zaposliti. Ali nažalost, od svega toga nije bilo ništa: "Radio Lipa" se naposljetku ugasio, a Safet je svoj radni vijek proveo radeći kao poznati RTV serviser.¹³

Osim "Radio Lipe", još nekoliko radio-amatera i entuzijasta u Gračanici okušalo se u izradi radio-predajnika i amaterskom emitiranju. Po sjećanju Osmana Trepanića, među njima je bio i Fadil Fado Kusturica, koji je, slično kao i Safet Šabić, sa improviziranog predajnika puštao muziku, uz povremeno oglašavanje ("Ovdje Radio Varoš") i najave pjesama.¹⁴ Po priči Amira Mašića, njegov školski drug Safet Šabić mu je izradio mali tranzistorski radio-predajnik, sa kojeg je uveče i sam puštao muziku, koja se mogla "uhvatiti" na radio-prijemnicima u mahali Drafići. Ta je atrakcija trajala svega nekoliko dana, jer je Amir primio poziv da se javi u stanicu milicije. Iako je ubrzo saznao da to nije ni bio pravi poziv, već neslana šala jednog komšije (koji je preko svog daidže, zapo-

12 Tako barem tvrdi Amir Mašić, prosvjetni radnik u penziji i poznati gračanički pjesnik, kome su rođaci iz grada na Drinjači pričali da su uspjeli "uhvatiti" ovaj radio.

13 Safet Šabić je sačuvao veći broj izrezaka iz novina sa člancima koji su pisali o njemu i "Radio Lipi"; fotografije nekih od njih, s osnovnim podacima o "Radio Lipi", donosi Safetov sin Mirza, na web-portalu Gračanički.ba ("Da li ste čuli za prvi gračanički radio, Radio Lipa?" – <https://gracanicki.ba/da-li-ste-culi-za-radio-lipu/>, 21. 10. 2015., zadnji pristup: 29. 10. 2019.).

14 Razgovor s Osmanom Trepanićem snimljen 20. 02. 2019., razgovarala Sadmira Dedić (audio-snimak u arhivi Radio Gračanice i u posjedu autora).

slenog u miliciji, došao do službenog formulara) – Amir se uplašio i prekinuo emitiranje, jer je znao da je to bilo strogo zabranjeno.¹⁵

U kulturnoj historiji Gračanice i okoline ostat će zabilježeno i djelovanje jedne radio-stanice na seoskom području, koja se sredinom šezdesetih godina slušala na širem prostoru od Gračanice preko Tuzle pa sve do Banovića. Tu stanicu je pokrenuo Sulejman Suljo Imamović iz Miričine. Još kao učenik elektro-tehničke škole on je konstruirao prvi radio-prijemnik, a po završetku škole, dok je još tragao za poslom u struci, izradio je i vlastiti radio-predajnik snage 9 W, sa kojeg je otpočeo sa emitiranjem programa “Radio Miričine”, u prvom redu muzike i muzičkih želja. Radio je stekao veliku popularnost i slušanost, što su iskoristile i društveno-političke organizacije iz Miričine, osobito Savez socijalističke omladine, objavljujući različite obavijesti, informacije i aktualnosti. Tako je “Radio Miričina” u neku ruku postala i javnom stanicom, a uz Sulju, kao osnivača i tehničara, u programu se kao spiker volonterski angažirao Fadil Buljubašić.¹⁶

Ali naposljetku, ni “Radio Miričina” nije bila dugoga vijeka: nadležne službe su naložile njeno gašenje, jer je program emitiran

bez dozvole. Ipak, njen osnivač Suljo Imamović je nešto kasnije, nakon odsluženja vojnog roka, zasnovao radni odnos na Radio Tuzli, gdje je kao tehničar proveo čitav radni vijek, dočekavši i penziju.

KONAČNO, RADIO GRAČANICA

Radio Gračanica je sa emitiranjem eksperimentalnog, a potom i redovnog programa započela početkom 1969. godine, ali su aktivnosti na osnivanju lokalne javne radio-stanice otpočele znatno ranije.

Navodno je, po nekim kasnije zabilježenim sjećanjima, nakon osnivanja Radio Modriče jedna delegacija funkcionera i društveno-političkih rukovodilaca iz Gračanice posjetila taj radio, kako bi se informirali šta je sve potrebno za osnivanje radio-stanice; u toj delegaciji su bili: Lazo Stevanović, Čamil Naimkadić, Rizah Suman i Mirko Garić. Tako barem u svojim zapisima tvrdi Naimkadić, iako u njegovom iskazu ima nepreciznosti, anahronizama, pa i očitih konfabulacija.¹⁷

Idući tragom daleko pouzdanijih arhivskih izvora, došli smo do odluke Opštinske konferencije SSRN Gračanica (br. 01-59/1) od **17. februara 1966. godine**, kojom je službeno osnovana radio stanica u ovome gradu.

15 Prema kazivanju Amira Mašića autoru teksta, zabilježeno u proljeće 2019. godine.

16 Reportaža I. Nosića, “Osnivač Radio Miričine”, objavljena u magazinu *Arena* (god. VII/256, 1965.); također, Sulejman Imamović je o ovome govorio u emisiji “Naše gore list” RTV Lukavac (urednik i voditelj: Mihad Sakić), koja je emitovana 26. 09. 2017. godine.

17 “...U to vrijeme bio sam odbornik u Skupštini opštine Gračanica”, piše Naimkadić u svojoj memoarskoj knjizi. “Prvo, jednog dana čuli smo na radioaparatu, istina ne znam na kojoj radiostanici, emituju se narodne pjesme, ponekad se čuje i muški glas, a ponekad i pozdrav. To se ponavljalo više puta tokom dana ili nekoliko sedmica. Jedno jutro, uz kafu, pitamo se mi, opštinski rukovodioci, da li mi imamo bilo kakvu vijest o tome. Konstatovali smo da nemamo pojma. Na drugom sastanku doznali smo da to radi majstor za radioaparate i televizore i da se zove Safet Šabić. Kad smo to doznali, počela je slobodnija rasprava da to ne može tako i da se to mora staviti pod kontrolu ili očekivati zloupotrebu, bilo da je nastala namjerno ili nenamjerno. Neko se ubacio u razgovor (mislim da je bio Lazo Stevanović, tada na dužnosti sekretara OKSK-a Gračanica), upoznavši nas da on kad je u posjeti ženinoj familiji sluša Radio Modriču, koja redovno emituje program od 2-3 sata dnevno. Kažemo mi da to nije daleko te da odemo i pogledamo...” (Čamil Naimkadić, *Svjedok društvenog i političkog zbivanja na području opštine Gračanica i učesnik u više konkretnih privrednih i vanprivrednih djelatnosti. 1955. – 1990. godina*. Gračanica: Grin, 2013., 178). – Ovaj dio iskaza se, međutim, ne može prihvatiti. Prvo, Safet Šabić je sa emitovanjem programa započeo još četiri godine prije nego li je Radio Modriča uopće osnovana; drugo, tada je bio učenik i tek kasnije će postati majstor-serviser; treće, jako čudno djeluje da općinski rukovodioci tek uz jutarnju kafu saznaju nešto o čemu je već pisalo više magazina i novina iz čitave Jugoslavije! – Ovaj primjer pokazuje koliko ljudsko sjećanje može biti varljivo, te da je memoarske izvore potrebno uvijek komparirati sa ostalim izvorima, dokumentima ili iskazima drugih osoba i svjedoka.

Ovaj dokument se, stoga, može smatrati i "rodnim listom" Radio Gračanice.¹⁸ Odlukom je predviđeno da se potrebna oprema za pokretanje radio-stanice nabavi sredstvima građaničkih preduzeća, mjesne zajednice Gračanica, kao i općine.

Dakle, radio-stanica u Gračanici službeno je osnovana još početkom 1966. godine – ali od formalnog donošenja ove odluke pa do samog pokretanja radio-stanice i početka emitiranja programa prošlo je poprilično mnogo vremena. Tek poslije više od dvije godine (tačnije 21. marta 1968.) Savezna uprava za radio-veze iz Beograda izdala je dozvolu za postavljanje emisione radio-stanice u Gračanici.¹⁹ Sama oprema nabavljena je i montirana nekoliko mjeseci kasnije.

Ali prije toga, trebalo je riješiti pitanje pravnoga statusa radio-stanice. Postojali su prijedlozi da ona djeluje samostalno, što je iziskivalo i veća finansijska izdvajanja za njen rad. Drugi su, pak, bili skloniji ideji da se radio-stanica pripoji Narodnom univerzitetu, općinskoj javnoj ustanovi za obrazovanje i kulturu, pod čijim je okriljem tada djelovala i ona ranije spomenuta razglasna stanica, kao i zidne novine. Na tragu ove druge ideje, direktor Narodnog univerziteta Nesib Suman je na sjednici upravnog odbora (održanoj 1. VII. 1968.) predložio *"da se pismeno obratimo SSRN da nam se da radio stanica"*, obrazlažući da ta ustanova ima potrebne kadrove, opremu i prostorije za njen rad: *"Opština i Komitet su za to da nam daju radio stanicu, a*

da program radio stanice odobrava posebno tijelo, koje bi ujedno vršilo i kontrolu rada radio stanice". Prijedlog je jednoglasno usvojen, te istoga dana prosljeđen Opštinskoj konferenciji SSRN Gračanica.²⁰

U prvi mah se, izgleda, Socijalistički savez sa tim složio. Već 27. jula 1968. godine raspisan je konkurs za rukovodioca Centra za opšte i ideološko-političko obrazovanje, kao jedne od organizacionih jedinica Narodnog univerziteta, pri čemu se računalo da primljena osoba obavlja i poslove glavnog i odgovornog urednika Radio Gračanice. No, u razmatranju prijava na konkurs, na prijedlog direktora Sumana, upravni odbor je odlučio da se konkurs poništi "pošto Radio Stanica neće pripasti Univerzitetu", pa tako ni navedena osoba ne bi ustvari imala dovoljno posla.²¹

Šta je ponukalo vlastodršce na tu suzdržanost, ne znamo: isticao se problem finansijskih sredstava, te da u ekonomsko-finansijskom pogledu "situacija nije ružičasta". Moguće je da su posljedice ekonomske reforme iz 1965. godine i prelaska na tržišnu privredu već uzimale svoj danak i u Gračanici. Ali par mjeseci kasnije, opet su promijenili mišljenje: početkom oktobra 1968. ponovo je raspisan konkurs za rukovodioca Centra za informisanje i ideološko-političko obrazovanje, s naznakom "urednik radio-stanice". Na ovu dužnost je izabran Aleksandar Popović iz Gračanice, raniji uposlenik Narodnog univerziteta.²²

18 Službeni prijepis odluke sačuvan u arhivi Narodnog univerziteta Gračanica (BKC Gračanica).

19 Narodni univerzitet Gračanica, b. 62/1, 08. 02. 1969. (arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

20 Zapisnik sa VI. redovne sjednice Upravnog odbora Narodnog univerziteta Gračanica održane 01. 06. 1968. g.; Narodni univerzitet, br. 378/1. 01. 06. 1968.–Zahtjev da se radio stanica priključi Narodnom univerzitetu (arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

21 Zapisnik sa XIV. redovne sjednice Upravnog odbora Narodnog univerziteta Gračanica održane 17. 08. 1968. (arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

22 Zapisnik sa XVII sjednice Narodnog univerziteta održane 19. 10. 1968.; Odluka o prijemu u radni odnos Popović /Milana/ Aleksandra i Spahić /Abdurahmana/ Fuada iz Gračanice; Narodni univerzitet Gračanica, br. 491/2, 21. 10. 1968. – Rješenje o zasnivanju radnog odnosa (arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica). Aleksandar Popović je rođen u Vrginmostu kod Karlovca (1936.); završio je Prirodno-matematički fakultet u Beogradu – odsjek za geografiju, a u Gračanici radi od 1961. godine, kao profesor geografije u gimnaziji (gdje drži i nastavu iz tjelesnog odgoja), a potom u Narodnom univerzitetu, iz kojeg u ljeto 1968. privremeno odlazi na

POČECI RADIO GRAČANICE

Narodni univerzitet u Gračanici, osnovan 1959. godine, bio je javna obrazovna i kulturna ustanova, koja je obuhvatala općinsku biblioteku, dva kina (u Gračanici i Botsanskom Petrovom Selu), te kulturno-obrazovne centre (za opće obrazovanje i kulturu, stručno obrazovanje, ideološko-političko obrazovanje, te Centar za selo). Ustanova je bila smještena u više objekata u gradu: u tzv. Domu kulture (tj. zgradi Osman-kapetanove medrese, koja je 1959. nacionalizirana), staroj muzičkoj školi, dijelovima zgrade DTV "Partizan", te u montažnim objektima (barakama). Uprkos ne baš najpovoljnijim uvjetima za rad, Narodni univerzitet je u to vrijeme razvijao značajne aktivnosti, zahvaljujući agilnosti direktora Nesiba Sumana, zalaganju kolektiva, te podršci općine i tadašnjih gračaničkih preduzeća. Ta agilnost je ispoljena i u pripremama koje su prethodile pokretanju programa Radio Gračanice, koja je, zvanično, u sastav Na rodno univerziteta ušla 1. januara 1969. godine.²³

Na proširenoj sjednici Radne organizacije Narodnog univerziteta, održanoj 22. 01. 1969. g., donesena je, između ostalog, i odluka o kupovini opreme za radio-stanicu.²⁴ No, valjalo je pribaviti i potrebne dozvole za emitiranje. Još krajem 1968. godine Opštinska konferencija SSRN Gračanica se, kao osnivač, obratila republičkom Sekretarijatu za saobraćaj u Sarajevu sa zahtjevom

za izdavanje odobrenja za rad radio-stanice u Gračanici. Zbog neispunjavanja tehničkih i drugih potrebnih uvjeta, taj zahtjev je bio odbijen. Stoga je Narodni univerzitet odmah poduzeo potrebne korake za okončanje i te formalnosti. Nakon pribavljanja tehničkih podataka i dokumentacije (lokacija radio-stanice, geografske koordinate i nadmorska visina, azimut, elevacioni ugao i efektivna visina antene), početkom februara 1969. godine upućen je novi zahtjev, koji je pozitivno riješen.²⁵ U međuvremenu, nabavljena je i najosnovnija tehnička oprema, koju je izradio inženjer Jusuf Biser iz Doboja. On ju je i montirao, uz pomoć Kasima Kame Kusturice i Osmana Trepanića. Kusturica je bio uposlenik Narodnog univerziteta, na radnom mjestu rukovodioca Radne jedinice Bioskopi, dok je Trepanić radio u tvornici "Jadrina", povremeno pomažući u gračaničkom kinu. Njih dvojica će, kao volonteri, biti i prvi tehničari Radio Gračanice.²⁶

Dana 12. februara 1969. godine Radio Gračanica je službeno otpočela sa emitiranjem eksperimentalnog programa. Pokrivenost signalom je, s obzirom na raspoloživu opremu i druge tehničke uvjete, ocijenjena kao relativno dobra. Slušanost – još bolja, pošto je osnivanje radija odmah izazvalo veliki interes građana.

Od 1. marta 1969. godine, započinje i redovni program. Emisije s najavom: "Ovdje Radio Gračanica" – građani ovoga grada i

jedno od rukovodnih mjesta u ugostiteljskom preduzeću "Park". Isticao se u društveno-političkom životu Gračanice, a bio je i aktivan član Kulturno-umjetničkog društva "Adem Alić".

23 Opširnije o Narodnom univerzitetu u prilogama Omera Hamzića, *Značaj osnivanja i doprinos Narodnog univerziteta općem prosvjećivanju i kulturnom uzdizanju naroda na širem području Gračanice* i *Bio sam novinar Radio Gračanice i direktor Narodnog univerziteta – memoarske bilješke* koje objavljujemo u ovom broju *Gračaničkog glasnika*, str. 33 - 55, odnosno 167 - 191.

24 Zapisnik sa II sjednice Radne organizacije Narodnog univerziteta održane 22. 01. 1969.; Narodni univerzitet Gračanica, br. 45/1, 23. 01. 1969., Odluka o kupovini opreme za radio-stanicu (Arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

25 Narodni univerzitet Gračanica, br. 49/1, 28. 01. 1969. (zahtjev za vršenje mjerenja); 56/1, 03. 02. 1969. i 62/1, 08. 02. 1969. zahtjevi za izdavanje dozvole za rad (arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

26 Prema sjećanju Kasima Kusturice i Osmana Trepanića; također i: "Uz 15. godišnjicu Radio-Gračanice: Velikim zaveslajima na radio-talasima", priredio: M. I. [Mehmed Imširović], *Delegatski bilten*, god. VI, br. 105-106, 07. 04. 1984., 14 (članak je nastao na temelju bilješki Ešrefa Ćurića, dugogodišnjeg glavnog i odgovornog urednika).

općine su mogli slušati četiri puta sedmično: srijedom, petkom i subotom od 15:00 do 17:00 sati, te nedjeljom od 10:00 do 13:00 sati.

Radio Gračanica tako je rođena.

VRIJEME I OKOLNOSTI OSNIVANJA RADIO GRAČANICE

Razdoblje u kome je osnovana Radio Gračanica bilo je vrijeme svojevrsnog preporoda kroz koji je Gračanica prolazila. Od sredine šezdesetih godina u jugoslavenskom društvu su se osjećale snažne promjene. Privredna i društvena reforma, koja je otpočela 1965. godine, donijela je smanjenje državne kontrole nad privrednim tokovima i zaokret prema tržišnoj privredi. To je omogućilo veću inicijativu na privrednom planu lokalnim zajednicama poput Gračanice, koju su do tada zaobilazila krupnija državna ulaganja u industriju i prometnice. Nisu bili zanemarljivi ni odjeci Brijunskog plenuma i obračuna sa Aleksandrom Rankovićem, čelnikom državnog represivnog aparata, što je u simboličnom smislu nagovijestilo liberalizaciju društva. Taj utisak se pojačao i otvaranjem granica, kada su desetine, a potom i stotine hiljada Jugoslavena krenule na rad u razvijene zemlje Zapada.²⁷ Godine 1967. održani su izbori, prvi put bez jačeg upliva Partije, sa listama formiranim iz organizacija Socijalističkog saveza. Naredne, 1968. godine svijet je zahvatio val omladinskog bunta, koji se prelio i na tlo Jugoslavije. Bio je to svojev-

stan šok i za vlast, i za širu javnost u zemlji, u kojoj je takvo javno iskazivanje nezadovoljstva do tada bilo nezamislivo.

U svim tim okolnostima, osnivanje lokalnih radio stanica imalo je itekako smisla. Lokalni funkcioneri su osjećali potrebu da o svom radu informiraju ne samo partijske strukture i svoje nadređene, već i građane, koji su na izborima odlučivali o njihovom mandatu. Uočavamo to i u arhivskim dokumentima: *“Pošto smo u jeku predizborne, a uskoro i izborne aktivnosti za predstavničke organe”* – ističe se u zahtjevu za izdavanje dozvole za rad – *“propagandni značaj ovakve stanice u mnogome bi doprineo i pomogao u ovakvo značajnoj političkoj aktivnosti”*.²⁸ Ojačane strukture Socijalističkog saveza i drugih masovnih organizacija su također željele uspostaviti neposredniji kontakt sa širom javnošću. Partijska ortodoksija je, opet, računala na edukativno-propagandne potencijale lokalnih radio-stanica, pa i mogućnost određivanja podobnih oblika zabave. Naposljetku, među samim građanima se iskazivala potreba za lokalnim radio-stanicama: oni su željeli da putem radija budu informirani o lokalnim aktualnostima, ali i da sudjeluju u kreiranju zabavnog programa, kroz muzičke želje i pozdrave, što je u tom vremenu bio popularan vid interakcije i komunikacije putem ovoga medija.

Sve to se “poklopilo” u trenutku osnivanja Radio Gračanice.²⁹

27 Vlasti su time nastojale ublažiti problem naglog porasta nezaposlenosti, do koje su privredne reforme neminovno dovele. No, bila je to i šansa za stanovnike nerazvijenih područja, u koja je spadala i tadašnja općina Gračanica, da egzistenciju osiguraju radom u inozemstvu.

28 Narodni univerzitet Gračanica, br. 56/1, 03. 02. 1969. (Arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

29 Valja dodati da su u jesen te, burne 1968. godine sovjetski tenkovi slomili Praško proljeće, a zlokobna sjena invazije zemalja Varšavskog pakta ponovo se, nakon dva desetljeća, prijeteci nadnijela nad Jugoslaviju. U svom radu *Ovdje (je) Radio-Gračanica – 30 godina* (Gračanički glasnik, IV/7, maj 1999., 36), Omer Delić uzima sovjetsku invaziju u čehoslovačko iskustvo sa ulogom lokalnih radio-stanica na razbijanju informativne blokade kao poticaj osnivanju lokalnih radio-stanica u Jugoslaviji, koje su “počele da niču kao gljive poslije kiše”. Isto u dva svoja rada iznosi i Omer Hamzić (Gračanički glasnik, XVI/32, 2011, 92 i XVIII/35, 2013, 131). Međutim, vidjeli smo da skoro sve lokalne radio-stanice u okruženju Gračanice nastaju još ranije, od 1960. godine, kao i da je sama Radio Gračanica službeno osnovana još početkom 1966. godine. Stoga se i njihova pojava mora drugačije tumačiti, kao posljedica društvenih kretanja i potreba, na koje smo prethodno ukazali. Sigurno je, međutim, da je u doktrini

Ipak, iako su lokalne vlasti i društveno-politička tijela pružili podršku osnivanju i pokretanju Radio Gračanice, ova se radio stanica u prvim godinama svog rada suočavala sa čitavim nizom problema (kadrovskim, tehničkim i materijalno-finansijskim).

U PRVOJ GODINI RADA

Svoj redovni program Radio Gračanica je počela sa promjenom na poziciji urednika, pošto je Aleksandar Popović postavljen za referenta za odbranu u općinskoj upravi. Za vršioca dužnosti glavnog i odgovornog urednika sporazumno je imenovan Ešref Ćurić, u to vrijeme službenik općinske administracije, koji je 3. marta 1969. okončana je i konkursna procedura, te je Ćurić i službeno izabran za glavnog i odgovornog urednika.³¹ Na toj dužnosti ostaje deset godina, obilježavajući prvo – možda i najznačajnije razdoblje u razvoju i radu Radio Gračanice.³²

Šta je Ćurić, po svom dolasku u Radio Gračanicu, ustvari zatekao?

Radijski studio se nalazio u jednoj od prostorija smještenih u zgradi DTV “Partizan”, na današnjem rukometnom igralištu. Po sjećanju Osmana Trepanića, radio je raspolagao sa malim predajnikom ručne izrade, miksetom “od desetak reglera”, improviziranim mikrofonom...³³ Diskoteke skoro da i nije bilo, dok su i tehničari, i spikeri – svi bili volon-

teri. Uz Kasima Kamu Kusturicu i Osmana Trepanića, kao tehničke realizatore, kao spikeri-volonteri angažirali su se Jasim Huskić i Sadija Alibegović,³⁴ te Nevresa Helić i Stojanka Popović, kao i Radomir Martić, učenik gimnazije.³⁵ Od 1970. kao spikerica je ugovorno angažirana Rašida Hifziefendić (kasnije ud. Đulić), koja će par godina kasnije biti primljena u stalni radni odnos. Ona će kasnije postati i muzička urednica, a potom i novinarka – dočekavši u ovoj radio-stanici i penziju. Prvi novinar Radio Gračanice, uz Ešrefa Ćurića, postao je Fadih Buljubašić, koji je u radni odnos primljen u oktobru 1969. godine. Nakon nepunih godinu dana, on odlazi u Sarajevo, gdje počinje raditi kao voditelj na republičkoj televiziji (TV Sarajevo), pa je na mjesto novinara, krajem septembra 1971. godine, kao pripravnik primljen Omer Hamzić. Nešto kasnije, na mjesto muzičkog urednika bit će primljena Olga Junuzović, koja će jedno vrijeme obavljati i poslove novinara.

U prvim godinama rada Radio Gračanice, pomoć u kreiranju programskih sadržaja i realizaciji programa pružalo je nekoliko saradnika: u prvom redu Sava Petrović, koji će dugi niz godina pripremati i uređivati emisiju za selo, zatim Dragiša Ilić, Nesib Suman, Dragoljub Mićković, Vlatko Kraljević, Hajrudin Osmanbegović i Đorđo Jović – inače, pretežno stručnjaci i prosvjetni radnici, koji

opštenarodne odbrane, s kojom je Jugoslavija nastojala odgovoriti na agresivne prijetnje sa istoka, uloga lokalnih radio stanica itekako dolazila do izražaja.

30 Narodni univerzitet Gračanica, br. 72/1 i 75/2, 03. 03. 1969. (Arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

31 Narodni univerzitet Gračanica, br. 80/1, 04. 03. 1969.; br. 18/2, 18. 03. 1969. i 90/1, 28. 03. 1969. (Arhiva Narodnog univerziteta, BKC Gračanica).

32 Ešref Ćurić je rođen u Lukavici 1927. godine; bio je učitelj po struci, dugogodišnji rukovodilac škole u Malešićima, te istaknuti društveno-politički aktivist; biran je za odbornika općinske skupštine i narodnog poslanika u republičkoj skupštini. Opširnije o njemu: Omer Hamzić, *Likovi zavičaja: Ešref Ćurić – prvi urednik Radio-Gračanice*, Gračanički glasnik, XVI/32, 2011, 90-96.

33 Prema sjećanju Osmana Trepanića. Već u ljeto 1969. došlo je do kvara na opremi i prekidu emitovanja programa, kako se to razumije iz jednog akta (Narodni univerzitet, 217/1, 25. 08. 1969.).

34 Prema sjećanju Osmana Trepanića.

35 “Velikom zaveslajima na radio-talasisima”, 14; O. Deliće, *Ovdje (je) Radio-Gračanica*, 38; Fikret Konjić Učo, “Radio Gračanica – u trećoj deceniji”, *Istina*, god. I, br. 1, Gračanica, juni 1991., 4.

su obrađivali pojedine teme. Oni se spominju i kao “prva redakcija Radio Gračanice”.³⁶ No, iz drugih izvora se vidi da je najveći dio tereta u pripremi programa u prvih nekoliko mjeseci snosio sam urednik, Ešref Ćurić.³⁷

“Još u početnoj fazi svoga rada”, stoji u izvještaju Narodnog univerziteta za 1969. godinu, “Radio stanica sukobila se sa nizom poteškoća – počev od tehničke opremljenosti do kadrova raznih profila. Uređivanje svih emisija, iz raznih oblasti, svelo se sve skoro na jednog čovjeka – glavnog urednika. Isti slučaj ja i sa prikupljanjem materijala za informativne emisije. Iстина, sportski urednik i urednik emisija za poljoprivrednike ni u jednom trenu nisu zanemarili svoju obavezu. Poseban problem predstavljaju saradnici za informativno-političke emisije...”

U izvještaju se, također, ističe da nije riješen ni problem nedostatka spikera, a kritike se iznose i na imenovani Programski savjet, koji se “nije skoro nikako sastajao, te zbog toga i nije imao znatnog uticaja na programsku orijentaciju”. No, bez obzira na sve poteškoće, u izvještaju se ističe da je radio-stanica “opravdala svoje postojanje”, izvršivši postavljene zadatke: “Raznovrsnost programa omogućilo je da stanica stekne veliki broj slušalaca, kako na području naše opštine tako i van nje. O tome govore mnogobrojna pisma koja je stanica primila u proteklom periodu...”

Nema sumnje da su slušatelji pozitivno reagirali na pojavu Radio Gračanice. U izvještaju se navodi da je radio nastojao da “cjelokupni program zadovolji ukus i potrebe, ove vrste, kod naših slušalaca”, te ističe: “Pri stvaranju programa uvijek se težilo da što blago-

vremenije i što objektivnije informišemo naše građane. Išli smo zatim da građanima pružimo informaciju o svemu šta se zbiva na području naše opštine – počev od sela, zaselaka, grada, mjesnih zajednica, radnih organizacija i njihovih pogona, ustanova svih vrsta, društveno-političkih i upravnih organa. Redovno praćenje rada i zbivanja iz raznih oblasti društveno-ekonomskog života uspjeli smo da sve te informacije blagovremeno prikupljamo i da ih prenesemo građanima. Posebno smo nastojali da blagovremeno informišemo građane o radu Opštinske skupštine i izvršnih organa društveno-političkih organizacija.”

Ali, s obzirom na tadašnje vrijeme, osim čisto informativne, radio je kao javni medij imao i nešto malo drugačiju ulogu: “U informativnim emisijama nisu izostavljene ni slabosti koje su ispoljavane u raznim oblastima života. Žigosane su sve negativne pojave. Bilo je i kritičkih osvrti na sve ono što bi štetilo razvitku samoupravnog društva. U političko-informativnim emisijama pokušali smo da slušaoce obavijestimo i o najaktuelnijim pitanjima iz rada predstavničkih organa Federacije i Republike, kao i o radu foruma društveno-političkih organizacija. (...) Posebno smo informisali građane o kretanjima i govorima druga Tita. Posebnu ulogu Radio stanica je odigrala u periodu priprema i sprovođenja skupštinskih izbora i ulozu Socijalističkih saveza i Saveza komunista u sprovođenju tih izbora. Praćen je rad regionalnih sastanaka na kojima su učestvovali i predstavnici naše opštine...”

U programu lokalne radio stanice zastupljene su bile i reportaže o privrednim

36 “Velikim zaveslajima na radio-talasila”, 14; O. Delić, *Ovdje (je) Radio-Gračanica*, 38. Kasnije će se uključiti još nekoliko saradnika, poput Slobodana Sofrenića, Emira Tihica, Milana Andrića i brojnih drugih.

37 U toj početnoj fazi, Ćurić je morao biti i muzički urednik, pa je tokom svog radnog vremena odabirao ploče i ostavljao ih tehničarima za emitovanje. Ostala je upamćena jedna anegdota iz tog vremena, koju je u svom sjećanju za Radio Gračanicu 20. 02. 2019. ispričao Osman Trepanić. On je, naime, u redovnom programu pustio ploču sa pjesmom koju je izvodio Vice Vukov, u to vrijeme iznimno cijenjen pjevač. Iznenada je u studio upao Ešref Ćurić, ljutito strgao ploču i slomio je, vičući na Trepanića: “Hoćeš li ti da ja idem u zatvor?!” – Obrazloženje je bilo da je u novinama objavljena zabrana o emitovanju pjesama ovoga izvođača (još od ranije proskribiranog u nekim medijima zbog navodnog “hrvatskog nacionalizma”). Trepanić se pravdao da nije znao za to i na tome se sve i završilo.

kolektivima i radnim organizacijama, kao i o mjesnim zajednicama. Pripremani su programski sadržaji posvećeni obilježavanju državnih praznika i značajnih datuma, pri čemu se u izvještaju posebno ističu "emisije posvećene jubilarnoj 50-godišnjici KPJ, SKOJ-a i sindikata" (samo u povodu te obljetnice pripremljeno je i emitirano preko 20 emisija).

"Radio stanica je u program uvrstila" – navodi se dalje u izvještaju – "i poseban ciklus emisija posvećenih obrazovanju stanovništva, vodeći računa da i tu dođu do izražaja raznovrsne oblasti. Tako su pripremane emisije iz nauke i tehnike, emisije posvećene pedagoškom obrazovanju roditelja, emisije za poljoprivrednike koje su zauzele vidno mjesto u cjelokupnom govornom programu. Nisu izostale ni emisije posvećene najmlađim slušaocima. Vidno mjesto zauzeo je i Klub mladih pisaca iz Gračanice kojem je omogućen nastup u četiri navrata. Organizovano je i nekoliko savjetodavnih emisija iz oblasti medicine. U program je uvršteno i nekoliko emisija posvećenih kulturi. Tako su povodom "Mjesec dana knjige" organizovane posebne emisije kojima se pokušala izvršiti popularizacija knjige i prikazati rad biblioteka. U nekoliko emisija govorili smo slušaocima i o filmskoj umjetnosti."

U saradnji sa Zavodom za zapošljavanje je pripremljeno i nekoliko "specijalnih emisija za naše radnike koji su privremeno zaposleni u drugim zemljama", koje su emitirane za vrijeme zimskog odmora tih radnika i njihovog boravka u zavičaju.

O sportskim događajima slušatelji Radio stanice Gračanica su bili "veoma bogato informisani, kako putem redovnih, tako i povremenih posebnih sportskih emisija".

U zaključku, podnositelj izvještaja ističe: "U društvenoj kritici i borbi mišljenja, putem ovog masovnog sredstva informisanja, koje je značajan instrumenat borbe za društveni progres, nije bilo neargumentovane, besprincipijelne i destruktivne kritike, idejne i političke konfuzije, niti nečeg suprotno demokratsko-sa-

moupravljачkom kursu socijalističkog razvoja društva. Nastojalo se da se javnost informiše na što naučnijoj osnovi i što objektivnije. Uvijek se išlo zatim i imalo na umu da se, prije nego što se informacija pruži, čuje i druga strana. Nikada se nije isključivala naučna istina. I zato je radio-novinar težio da se uvijek postavi u ulogu medijatora koji će stajati u sredini između dvojice u cilju posredovanja i pružanja pomoći. Pošto je Savezu komunista i našem samoupravnom društvu tuđe svako zataškavanje stvarnih problema, teškoća i promašaja, to se i išlo zatim da se radnom čovjeku pruži realna slika o društveno-ekonomskim i političkim kretanjima u našem društvu." Ovakvo fraziranje, koje je godilo uhu onih koji su izvještaj prihvatili, ponavljat će se, inače, i u kasnijim izvještajima o radu Radio stanice, odnosno Narodnog univerziteta.

Međutim, u ovom prvom izvještaju o radu Radio Gračanice ističu se i brojni problemi.

Jedan od tih problema bilo je i nerazumijevanje pojedinaca u organima uprave i društveno-političkim tijelima, koji nisu bili spremni pružati informacije. Drugi, mnogo značajniji problem bio je kadrovske prirode, te se zaključuje kako se u budućem razdoblju treba "nužno učiniti korak naprijed, posebno na iznalaženju stalnih, sposobnih spoljnih saradnika". Problem slabe tehničke opremljenosti stanice je, ipak, bio najizraženiji. "Predajnik je prilično slabog dometa te nije u stanju da pokrije pojedine dijelove opštine kao što su: Gornja Miričina, Rašljeva i Džakule. Nedostaje i drugih pomagala kao što su odgovarajući reporterski magnetofon, mikrofoni i drugo. Zbog nedostatka sredstava još uvijek je oskudna i diskoteka."

Problemi su se osjećali i u finansiranju. "Finansiranje Radio stanice vršila je Opštinska skupština a djelomično i radne organizacije: "Jadrina", "Fortuna", "Bosna", Veterinarska stanica, "Ozrenka" i "Partizan", dok ostale radne organizacije nisu bile zainteresovane. Dio minimalnih prihoda stanica je ostvarila vršenjem usluga građanima."

U narednim godinama, Radio stanica će nastojati ostvariti što je moguće veće vlastite prihode, kroz oglašavanje i marketing, ali i usluge slušateljima, u prvom redu muzičke želje i pozdrave, koji su se naplaćivali. Prihodi koji su na taj način ostvarivani nisu bili nimalo zanemarljivi. Međutim, problem finansiranja Radio Gračanice će ostati izražen sve do kraja socijalističke Jugoslavije, a posebno će eskalirati kriznih osamdesetih godina.³⁸

Uz citirani izvještaj, o prvoj godini rada gračaničke radio-stanice pisao je i dopisnik dobojskog sedmičnog lista "Glas komuna" iz Gračanice, Slobodan Sofrenić, koji će inače i sam surađivati u kreiranju programa lokalnog radija. U nastavku, u cjelosti citiramo njegov članak:

"Ovih dana navršila se godina dana od puštanja u rad Radio stanice Gračanica. Formirana sa zadatkom da informiše građane o svim zbivanjima iz života i rada komune, da vrši podizanje obrazovnog nivoa građana i da utiče na razvoj samoupravljanja u svim oblastima društvenog života, odmah u početku sukobila se sa poteškoćama. Prije svega, bez ikakvog iskustva, bez kadrova, pa čak i spikera, trebalo je stvarati program i popunjavati ga emisijama, nije nimalo bio lak posao, pogotovu kada i imenovani Programski savjet nije pokazivao skoro nikakvo interesovanje.

Ali, tako nije dugo trajalo. Sa obezbjeđenjem najnužnijeg kadra, počele su se stvarati razne emisije, čija je raznovrsnost i njihov kvalitet privukao mnogobrojne slušaoce, ne samo na opštini, nego i okolnim mjestima. O tome govore i neke sprovedene ankete, a najbolje hiljade do sada primljenih dopisnica i pisama, sa kojima građani žele da učestvuju u stvaranju i poboljšanju programa.

Za sada Radio stanica radi tri puta nedjeljno po dva, a nedjeljom tri časa sa informativno-političkim emisijama, obrazovnim emisijama, emisijama za selo, sportskim, muzičkim i propagandnim emisijama. Pored toga, pripremane su i emitovane posebne emisije za prigodne dane i datume.

I tako, ova radio stanica, sa sve većim brojem slušalaca, danas predstavlja značajno savremeno sredstvo blagovremenog informisanja i obrazovanja građana komune, kao i sredstvo za razonodu sa bogatom diskotekom narodnih, zabavnih, pa i ploča ozbiljne muzike, čime je opravdala svoje formiranje i postojanje."

OSTALIH 49 GODINA

Blizu pola stoljeća rada jednoga medija, makar i lokalnog – kroz burnu povijest ovih prostora, nešto je o čemu se nadugačko i na široko može pisati. Ostaje to, ipak, za neku drugu prigodu.

Zaključujući ovaj rad, osjećamo ipak potrebu u najkraćim crtama prikazati njegov polustoljetni razvoj.

Sedamdesete godine prošloga stoljeća vrijeme je stasavanja i sazrijevanja ove radio-stanice. Već 1970. godine izvršena je ugradnja nove miksete (koju je također izradio ing. Jusuf Biser), a nabavljena su i dva magnetofona "Telefunken" i terenski magnetofon "Uher", što su bila prva ulaganja u opremu, pored onih početnih. Već u toku 1974. i 1975. nabavljeni su novi, znatno bolji uređaji za režiju i studio, izgrađen je savremeni antenski sistem, te adaptiran prostor redakcije, dok je početkom naredne, 1976. godine u rad pušten novi srednjetalasni predajnik, kao i UKV predajnik za dopremanje signala od studija do srednjetalasnog odašiljača. Kupovinom reporterske opreme kompletirana su za tadašnje prilike znatna ulaga-

38 Tek poslije rata (1992.-1995.), ovaj će radio prijeći "na budžet", odakle će se u cijelosti "pokrivati" plaće uposlenih.

nja u rad ovoga medija.³⁹ Spomenuta tehnika i oprema se, u osnovi, koristila narednih petnaestak i više godina. Na kadrovskom planu, također je ostvaren napredak: prvi novinar u radni je odnos primljen već 1970. godine; četiri godine kasnije u Radio stanici Gračanica radilo je četvero novinara, muzička urednica (ujedno i spikerka), tehnički realizator, te daktilografkinja.⁴⁰

Radio je u tim prvim godinama emitirao po tri sata vlastitog programa svakim danom osim ponedjeljka, dok su nedjeljom emitirana 4 sata.⁴¹ Realizirane su različite emisije informativno-političkog (“*Informativni pregled*”, “*Vijesti*”, “*Hronika komune*”, “*Iz posljednjeg broja lista ‘Komunist’*”, “*Delegatska tribina*”, “*Emisija za selo*”), kulturno-obrazovnog (“*Radio-marksistička škola*”, “*Pedagog u kući*”, “*Ljekar i vi*”, “*Izabrane stranice*”, “*Rezervisana subota*”), te muzičko-zabavnog programa (“*Želje i pozdravi slušalaca*”, “*Mi sa Vama nedjeljom*”, “*I tome slično*” itd.). U me-

đuvremenu je uspostavljena saradnja sa Radio Sarajevom i drugim lokalnim radio-stanicama (razmjena informacija i priloga), koja će ubrzo prerasti u zajednički program bosanskohercegovačkih radio-stanica i Radio Sarajeva (poslije uspostave jedinstvenog radio-difuznog sistema u BiH). Novinari Radio Gračanice su, kao dopisnici, surađivali sa različitim listovima (“*Oslobođenje*”, “*Glas komuna*”, “*Zadruگار*” i dr.).

Godine 1978. redakcija Radio Gračanice, na inicijativu i uz podršku uprave Univerziteta, pokreće i vlastiti list, *Delegatski bilten*, koji je – u formi pravih novina – izlazio petnaestodnevno.

Tokom osamdesetih godina, Radio Gračanica je u programskom smislu nastavila sličnim putem kao i ranije. Još uvijek su se uređivale neke od prethodno spomenutih emisija, a javile su se i neke nove: “*Na dnevnom redu*”, “*Iz OOUR-a*”, “*Stop – emisija o saobraćaju*”, “*Ništa nas ne smije iznenaditi*”,

39 Izvještaji Narodnog univerziteta za 1974. – 1978. godinu. Oprema je, inače, nabavljena sredstvima iz više izvora: od dijela sredstava prikupljenih od RTV pretplate, vlastitim sredstvima Narodnog univerziteta, te novcem doznačenim od Skupštine opštine Gračanica. Mora se, ipak, naglasiti da su ova ulaganja u neku ruku bila “iznuđena”. Potkraj 1974. godine konstatirani su brojni problemi u radu Radio Gračanice, finansijske, kadrovske i tehničke naravi. Čujnost radio-stanice nije pokrivala cjelokupan prostor tadašnje općine, već je bila svedena na gradsko područje i užu okolinu: “posebno je čujnost slaba u kasnu jesen, zimi i u rano proljeće”, stoji u dokumentu. “Razlog ovako slabe čujnosti leži u neizgrađenosti i slaboј snazi predajnika.” Osim čujnosti, veliki problem je predstavljalo i neriješeno finansiranje radio-stanice: ono se odvijalo “stihijno”, tako da prihodi nisu pokrivali rashode, zbog čega su uposlenici drugih radnih jedinica Narodnog univerziteta spočitavali Radio-stanici da je “nerentabilna i da se izdržava na njihov teret. Nedovoljno zaposlenih i saradnika, preopterećenost i prekovremeni rad bili su ono što je dodatno opterećivalo tadašnje osoblje radija. Na kraju se zaključuje da je među 38 radio-stanica u Bosni i Hercegovini, koliko ih je tada ukupno bilo, Radio Gračanica bila među pet njih koje su se nalazile u najtežem položaju. Da bi se svi ti problemi prevazišli, s obzirom na odredbe u to vrijeme upravo donesenog zakona o uspostavi jedinstvenog radio-difuznog sistema za Bosnu i Hercegovinu, predložene su i precizno obrazložene mjere na tehničkom opremanju i kadrovskom ojačanju Radio Gračanice (*Informacija o nekim problemima s kojima se, u svom radu, sukobljava Radio-stanica Gračanica*, u potpisu: Ešref Ćurić, gl. i odg. urednik, 28. 11. 1974., arhiva BKC-a Gračanica).

40 Prvi stalno zaposleni tehnički realizator bio je Fikret Ćurić, koji radi od 1974. godine. Godine 1975. u radio se vraća i Fadil Buljubašić; par godina kasnije, Omer Hamzić je izabran za direktora Narodnog univerziteta, dok Ešref Ćurić odlazi na druge dužnosti. Hamzić kao direktor, potom, u Radio Gračanicu dovodi Mehmeda Imširovića, diplomiranog žurnalistu, koji preuzima uredničku dužnost; redakciji se ubrzo priključuje Dragan Kuzmanović, kao i Hasan Čalić, a potom i Omer Delić, te Ozren Jorganović. Olga Junuzović je, u međuvremenu, iz radija otišla na drugo radno mjesto, a radio ponovo napušta i Fadil Buljubašić. Kao daktilografkinje (na pola radnog vremena) u radio-stanici su radile uposlenice Narodnog univerziteta – Branka Janković, a zatim Cvijeta Đurić.

41 Riječ je o regularnom programu, s tim što se znalo desiti da, u terminu emisije “*Želje i pozdravi slušalaca*”, nedjeljom, program bude i znatno produžen. Prema sjećanju Rašide Đulić, program radija je jedne prilike trajao skoro do ponoći – sve dok nisu bile emitovane sve primljene (i naplaćene) želje i poruke slušatelja (razgovor sa Rašidom Đulić snimljen 26. 02. 2019., audio-snimak u arhivi Radio Gračanice i posjedu autora – razgovarala: Sadmira Dedić).

“Susreti u studiju subotom”... Osobitu popularnost tih godina je imala emisija “Selo na talasu”, koja je često snimana na terenu, u pojedinim mjesnim zajednicama.⁴² Početkom 1989. godine je razmatrano i uvođenje jutarnjeg programa Radio Gračanice. Međutim, teška ekonomska kriza u koju je čitava zemlja tonula krajnje nepovoljno se odrazila i na funkcioniranje ovoga medija. Problem finansiranja je ponovo došao do izražaja, uslijed čega se smanjuje i broj zaposlenih.⁴³ Došlo je i do gašenja “Delegatskog biltena”, kome nikad nije uspjelo da izraste u pravu lokalnu novinu (iako je to, po svom izgledu i kvalitetu, nesumnjivo bio).⁴⁴ Također, nije bilo novih, značajnijih ulaganja u opremu.⁴⁵ No, 1986. godine, nakon požara u staroj zgradi “Partizana”, koji je izbio uslijed kvara

na električnim instalacijama, studio i redakcija su preseljeni u suteran novoga Doma kulture.

U takvom stanju, Radio Gračanica je dočekala i demokratske promjene. Nekih većih promjena u radu ovoga medija, međutim, nije bilo. Prve višestranačke izbore Radio Gračanica je, sigurno, dočekala kao veliki izazov: u fragmentima arhive je sačuvano i posebno uputstvo na koji način tretirati aktivnosti pojedinih političkih stranaka u programu i koliko vremena i u kojem terminu posvetiti svakoj od njih.⁴⁶ U toku 1991. godine nije bilo nekih bitnijih izmjena u programskoj shemi radija – novina je jedino bila pojava emisije “Religija, kultura, tradicija”, koja je realizirana u saradnji s vjerskim zajednicama. Religija je, tako, dobila svoje

42 “Tih osamdesetih godina emisija ‘Selo na talasu’ bila je broj jedan na radio Gračanici” – zabilježio je u svom sjećanju Hasan Čalić, urednik i voditelj te emisije. “Osim informacija koje sam pripremao o selu, u selu, na javnim snimanjima u školama, domovima kulture, na livadama, pred seoskim prodavnicama, okupljala je stotine, hiljade ljudi. Često sam bio i snimatelj, i voditelj, i urednik, producent emisije. Sve. Kasnije, na javna snimanja emisije išla je ekipa, tonski snimatelj, vozač, urednik, pa se poslije pjesme, igre i govorancije znalo kući u zoru vraćati. Tom emisijom smo rušili općinske granice, pa smo emisiju ‘Selo na talasu’ često snimali u općinama Lukavac, Banovići, Doboj, Srebrenik, Građačac. Ova emisija ne bi bila ono što jeste, da u to vrijeme u narodu, u ruralnim, ali i urbanim sredinama, nije bila prava pomama za izvornom narodnom muzikom. ‘Kalesijski zvuci’, ‘Brača Babajići’, ‘Brača Begići’, ‘Mara i lole’, ‘Sijelo’ i Halid Musić, žarili su i palili i emisiju oplemenjivali. Sedmično je na adresu emisije stizalo desetine pisama i razglednica, pohvale su stizale sa svih strana. Tako je to bilo svake nedjelje od 8 do 9 sati, slušatelji su odgađali poslove, da bi odlušali emisiju...”

43 Od 1983. u Radio Gračanici kao tehnički realizator radi Vedad Osmanbegović (naslijedivši Fikreta Ćurica); jedno vrijeme u tehnici je radio i Ilija Mitrović iz Kakmuža. Poziciju glavnog i odgovornog urednika obnašali su Mehmed Imširović i Dragan Kuzmanović, a od 1990. godine Omer Delić. U drugoj polovici 1980-tih, sa zaoštavanjem krize, radio napuštaju Dragan Kuzmanović i Ozren Jorganović, a potom i Hasan Čalić. U međuvremenu, za novinara-voditelja je došao Fikret Konjić Učo, radnik Narodnog univerziteta (premišten sa drugih poslova). Kao daktilografkinja (na pola radnog vremena) u tom periodu je radila Cvijeta Bajrić.

44 Ovaj list je, izgleda, ugašen nakon sedam godina izlaženja. Iz godišnjeg izvještaja Radio Gračanice za 1986. godinu vidimo da je izašlo ukupno 6 brojeva – dakle umjesto polumjesečno, kao ranije, list je izlazio svaka dva mjeseca. U januaru 1987. u ime redakcije Radio Gračanice i *Delegatskog biltena* glavni i odgovorni urednik Mehmed Imširović uputio je Opštinskoj konferenciji SSRN dopis, u kome ističe da za list nikada nije pronađen stalan izvor finansiranja, zbog čega je dolazio do smanjenja tiraža, brojeva i uopće kvaliteta. Stoga je predloženo da se razmotri mogućnost prestanka izdavanja *Delegatskog biltena*, “kako bi se naporu usmjerili ka obezbjeđenju materijalnih i drugih preduslova za rad Radio-Gračanice čije su medijske prednosti sasvim vidljive i evidentne.” (RO Centar za kulturu i informisanje, br. 06-12, 12. 01. 1987., arhiva BKC-a). Inače, u Narodnoj biblioteci “Dr. Mustafa Kamarić” u Gračanici sačuvana su ukoričena četiri prva godišta (1979.-1983.), odnosno prvih stotinu brojeva *Delegatskog biltena*. Primjeraka lista iz kasnijih godina uopće nema. Vrijedilo bi povesti akciju među građanima da se prikupie i kopiraju/digitaliziraju sačuvani primjerci *Delegatskog biltena* od 1984. pa do prestanka izlaženja.

45 Po sjećanju Vedada Osmanbegovića, nabavljen je tek jedan profesionalni audio-dek, zbog narasle potrebe uslijed pojave sve većeg broja audio-kaseta.

46 Spomenimo da je svaka stranka trebala da dobije podjednako vremena u vremenu predviđenom za gostovanje predstavnika i kandidata, te predstavljanje programa. Barem je tako bilo propisano spomenutim uputstvom.

mjesto i u ovome mediju, a time i javnosti, nakon višedecenijske marginalizacije.⁴⁷ Ali puno važnija stvar u tom vremenu su bili objektivni problemi sa kojima su se uposlenici radija susretali. Osim teškoća finansijske naravi i neizvjesnosti u pogledu statusa, suočavali su se i sa dotrajalošću opreme, čije je stanje već tada, 1991. godine, ocijenjeno kao “katastrofalno, najblaže rečeno.”⁴⁸

Uslijed dramatičnog razvoja i pogoršanja političke situacije u zemlji, nije bilo načina da se ovi stari problemi, koje je nova vlast naslijedila, na odgovarajući način riješe. A onda je došlo i do agresije na Bosnu i Hercegovinu i krvavog troipogodišnjeg rata.

Desetak dana prije službenog izbijanja agresije, 25. marta 1992. godine, u terorističkom napadu podmetnutom eksplozivnom napravom stradala je studijska oprema Radio Gračanice. Radio Gračanica je, privremeno, utihnula. Ali, radnici se nisu predavali: najvažniji programski sadržaji su snimani, te emitovani na Radio Doboju, zahvaljujući solidarnosti osoblja ove radio-stanice. Nakon pada Doboja, početkom maja 1992. godine, prethodno snimljeni program se, neko

vrijeme, emitirao direktno sa repetitora na Straževcu. U prvome granatiranju slobodnih dijelova općine Gračanica, repetitor je gađan navodećim projektilima. Tada je uništen i srednjetalasni odašiljač Radio Gračanice. Ovaj radio je, nakratko, potpuno umuknuo.⁴⁹

Ali, zahvaljujući naporima tadašnjih uposlenika, te Ratnog Predsjedništva, Izvršnog odbora općine Gračanica, ostalih institucija i podršci šire društvene zajednice – Radio Gračanica se, ubrzo, ponovo oglasila. Najnužnija studijska i reporterska oprema je ubrzo obnovljena: ponešto je doneseno iz napuštene diskoteke “CEDAM”-a, u Domu na Gaju,⁵⁰ nešto su ustupili pojedini građani,⁵¹ dok je općina nabavila novi, UKV predajnik velike snage (1 kW), koji je najprije postavljen na krov Doma kulture, a ubrzo zatim premješten u rejon Stražbe iznad Gračanice (454 m), da bi kasnije, poslije oslobađanja Visa (692 m), bio postavljen na tom, najvišem vrhu Trebave.⁵² Do kraja rata, uposlenici i saradnici Radio Gračanice su na svoj način davali doprinos odbrani Bosne i Hercegovine, a pisma i poruke koje su stizale od Crnoriječke visoravni preko Zenice, do cijele

47 Još jedna zanimljiva opaska: listajući sačuvane brojeve “*Delegatskog biltena*” (od 1979. do 1983.), nećemo naći niti jedan članak koji govori o aktivnostima vjerskih zajednica, manifestacijama vjerskog života, vjerskim blagdanima ili bilo čemu drugom: to se naprosto ignoriralo. Ne nalazimo čak ni spomena svečanim otvorenjima džamija, kojih je nekoliko bilo u razdoblju izlaza ovoga lista – i kojima su, u svojstvu gostiju, inače prisustvovali zvaničnici općinske skupštine i SSRN-a, odnosno *delegati* kojima je taj bilten bio namijenjen.

48 *Informacija o stanju tehničkih uređaja u Radio-stanici*, potpisuje: Vedad Osmanbegović, tonski snimatelj – realizator; dokument sačuvan u fragmentima Arhive Radio Gračanice.

49 O ovome govori veći broj dokumenata, sačuvanih u fragmentima arhive Radio Gračanice. Inače, poslije eksplozije 25. marta, cjelokupna oprema je prevezena na servisiranje u Sarajevo, u matičnu radijsku kuću. Prema svjedočenju Vedada Osmanbegovića, tehničkog realizatora, veći dio opreme je nakon eksplozije ipak radio: izgleda da udarni val, koji je bio toliko jak da izbije štokove na vratima u prostoriji, nije uništio glavne uređaje; Osmanbegović je, naime, iste te večeri, skupa sa Fikretom Konjićem ušao u eksplozijom oštećeni studio i uključio uređaje, uvjerivši se da su funkcionalni. Međutim, na insistiranje tadašnje uprave, cjelokupna oprema je ipak upućena na servis. Kako se glavni grad Bosne i Hercegovine ubrzo našao u pod opsadom, nije postojala mogućnost da se oprema vrati.

50 Uređaje su donijeli pripadnici TO RBiH smješteni u toj zgradi.

51 Prema sačuvanoj dokumentaciji, opremu su pozajmili: Omer Salkić zv. Japo (mikseta), Dragan Kuzmanović (kasetofon – dek), Bećir Tihic (tjuner), Arnes Spahić (monitor), te Vedad Osmanbegović (tjuner) i Izudin Duraković (neispravan “uher”). Mustafa Ferhatović je poklonio CD player i tri CD-a, dok je Zdeno Popović poklonio dvadeset CD-ova.

52 U proljeće 1994. godine “plavim putem” iz Sarajeva su vraćeni opravljeni uređaji, koje su servisirali stručnjaci Radija Bosne i Hercegovine, čime su djelomično poboljšani uvjeti rada.

Posavine i Gunje na sjeveru – govorele su da su to na pravi način činili.⁵³

Poslije rata, ova je radio-stanica nastavila svoj razvojni put, u okviru Bosanskog kulturnog centra Gračanica, kao matične ustanove. U tom novom periodu poslijeratne obnove, u početku je bila važna pomoć i potpora u vidu donirane studijsko-režijske opreme od Radija “Slobodna Evropa” (mikseta, profesionalni magnetofoni i gramofoni i drugi tehnički uređaji), kao i Radija “Deutsche Welle” (predajnik i antene).⁵⁴ Izazovi tranzicijskog doba uskoro su zahtijevali i nova, vlastita ulaganja. Tako su, u toku 1998. i 1999. godine opremljene nove prostorije studija i redakcije, te nabavljeni prvi računari, čime se postepeno zakoračilo u proces digitalizacije. Montiranje emisija i realizacija programa uskoro su se počeli vršiti na računarima, a digitaliziran je i najveći dio diskografije.⁵⁵

U prvom desetljeću 21. stoljeća nije bilo nekih većih ulaganja, što se, s obzirom na ubrzani razvitak tehnike, u neku ruku negativno odrazilo na funkcioniranje, ali, rekli bismo, i sam imidž ovoga medija: Radio Gračanica je, na primjer, ostala jedna od posljednjih radio-stanica u Bosni i Hercegovini koja je program emitirala u mono-tehnici. Među-

tim, sve to je ipak ispravljeno 2010. godine, kada Općina Gračanica izdvaja značajna sredstva za temeljitu obnovu studijsko-režijske, redakcijske i reporterske opreme. Tada je nabavljena nova profesionalna mikseta, profesionalni procesor, radio link, dva profesionalna terenska digitalna audio-snimača, mikrofoni i prateća oprema...

Od tada, Radio Gračanica emituje svoj program putem savremenih uređaja, u stereo tehnici, na FM frekvencijama 87.6 i 95 MHz.⁵⁶

U budućnost je, dakle, zakoračila – u korak s vremenom.

SUMMARY
WHEN AND HOW WAS RADIO
GRAČANICA FOUNDED?
(ON THE OCCASION OF THE
50TH ANNIVERSARY OF THE
ESTABLISHMENT)

This paper provides basic information from archival sources and other material on the establishment, startup and beginnings of the radio station in Gračanica. Radio as a medium became popular in Gračanica during the 1930s. By 1945 there were several dozen owners of radio-de-

53 Tokom ratnog perioda, u Radio Gračanici su radili: od tehničara, Vedad Osmanbegović, kome se ubrzo priključuje i Zdeno Popović (raniji kinooperater), a potom i Irfan Izeroski; od novinara, Rašida Đulić i Omer Delić, koji je bio i prvi ratni urednik, do jeseni 1992. godine, kada ga mijenja Hasan Čalić (koji se u međuvremenu u radio vratio “po radnoj obavezi”). Pristižu i mlade snage, kao novinari-voditelji: Mirsad Čamdžić, zatim Mehmed Smajić, Alma Kakeš, Nihad Krajinović, Azra Sivalić, Medina Hadžihasanović... U programu radija učestvovala je i veći broj saradnika, a Radio Gračanica je saradnju ostvarivala i sa drugim medijima koji su u tom periodu djelovali: najprije sa TV Gračanica, zatim Info-press štabom Civilne zaštite, kasnije sa redakcijom lista “Biljeg vremena”, a također i i drugim slobodnim radio-stanicama sa ovoga prostora. Osobito treba spomenuti saradnju sa čuvenom vojnom stanicom “Radio Sajgon”, koja je djelovala u okviru Drugog korpusa ARBiH.

54 “Kompenzacija” u ovom smislu je bilo uključenje informativnih sadržaja ovih kuća u program Radio Gračanice, kao i ulazak ove radio-stanice u mrežu radijskih stanica “Radio 27” radija “Slobodna Evropa”.

55 U ovome razdoblju u Radio Gračanici, uz tehničare Osmanbegovića, Izeroskog i Popovića, kao novinari i novinari-voditelji rade: Hasan Čalić (gl. i odg. urednik), Rašida Đulić, Omer Delić i Zada Jahić, te Mirsad Čamdžić i Nihad Krajinović; Alma Kakeš poslije rata odlazi u Radio Bosne i Hercegovine u Sarajevu, dok Mehmed Smajić odlazi na Deutsche Welle. Poslije 2000. godine iz radija odlazi Hasan Čalić, vraća se Fikret Konjić, a za novinara-voditelja dolazi Senada Mrkonjić Letić, koja je ranije radila na radiju Doboju-Istok. Uz spomenute radnike, u realizaciji programa je sudjelovao i veći broj honorarnih saradnika i volontera.

56 Današnju “postavu” Radio Gračanice čine: Vedad Osmanbegović, Zdeno Popović i Irfan Izeroski, kao tehničari, te novinari: Melina Kurtović (gl. i odg. urednica), Adnan Džafo, Sadmira Dedić, Hasiba Šabić Nurić i Elma Čajić.

vices in Gračanica, and in the next ten years that number had grown to several hundreds. After 1960 several local radio stations were established around Gračanica (Brčko, Modriča, Gradačac, Doboj...), thus the idea of establishing a radio station in Gračanica was born. Self-initiated attempts at private and illegal radio broadcasts are worth mentioning as well; radio stations such as "Radio Lipa", "Radio Varoš" and "Radio Miričina", which gained great popularity and public attention. Radio Gračanica was established in 1966 due to the decision of the Municipal organization of the Socialist Alliance of Workers. However, three years would pass before all the legal, staff

and technical requirements were met. As part of the People's University, a municipal public institution for education, culture and information, Radio Gračanica started with its experimental work in mid-February, and the regular program was launched on the 1st of March 1969. Radio Gračanica was initially working with improvised equipment and very modest technical capabilities, as well as mostly volunteer staff. But over time it grew in terms of staff, developed and even stagnated depending on the historical breaks and changes it undergone in its fifty years long history.
